

Գ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք

20
Փարայ

ՕՐԱԹԵՐԹ

20
Փարայ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է Պոլսոյ եւ զաւառաց համար 7 արծաթ մեծիտ կանխիկ. գաւառական բոլոր տարրերեան ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդք ալ կը նշանակուի:

Լրագրոյ վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խորհրդարանի փաշա խոն Թ. Յ. Ղ. Պարտիզպանեան Տպարանը: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր ետ չը տրուիր: Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրոշ է. աւելի անգամի համար սակարկութիւն կըլլայ:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

ՔՐԴԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ Պ. ԲԼԷՅՈՒՆ

Այն օրն յորում չփոթութիւնք ծագեցան Ալպանիոյ մէջ եւ կայսերական կառավարութիւնն պարտաւորեցաւ դիմել զօրութիւն գործածել Ալպանիացոց դէմ, եւ Տէրվիշ փաշա սպառնական յայտարարութիւններ ըրաւ Ալպանիական միութեան դէմ. այն օրը ջնջուեցաւ Քրդական Միութեան ալ, Բանդի կարելի չէր հաւատալ թէ կայսերական կառավարութիւնն որ պարագայից բերմամբ թոյլտուութիւն ըրած էր Ալպանիական Միութեան, անտարբեր մնայ Քրդական Միութեան վրայ, զոր կազմելու եւ խորհուրդներ համար ամեն ջանք կընեն թուրք թերթերը:

Վերջապէս Շէյխ Ուպէյտուլլահ, որ Քրդաց գլուխն է եւ վերջին անգամ ի Պարսկաստան քուրդ արշաւանաց թելադիր ու առաջնորդ եղած, այժմ ընդհանրութեամբ ի Պոլսոյ կը բերուի անշուշտ ի վարձատրութիւն իւր ծառայութեանց, զոր մատուցած էր եւ կամ կուզէր մատուցանել թուրքիոյ (°):

Քրդական այս պարտութեան հետ կը հրատարակուի նաեւ Վանայ Անգղիական փոխ հիւպատոս Պ. Բլէյթընի անցեալ նոյեմբեր 27ի տեղեկագիրն. յորումս հետեւեալ խիստ նշանաւոր խօսքերը կան.

«Իբրեւ ընդհանուր հանգամանք՝ քուրդք իմ եւ Գիւլիստանի զինուորներն, «այլ թէ չուտ կը դրդուին, չուտով ալ «կը խոնարհին, եւ ասկից զատ՝ զուրկ կը «գտնուին բազում բաներէ՝ որքան հրա- «ժեշտ են երկար եւ սաստիկ պատերազմ «մը յառաջ տանելու համար»:

Այս առիդին լաւ հասկնալու համար պէտք է յիշել այն հրահանգը, զոր կարնոյ անգղիական հիւպատոս Պ. Թրօթթըր կուտար Պ. Բլէյթընի, երբ սակողներէն ի վան, ի մասին քրդաց, անոնց բարեկամութիւնն ստանալու եւ զանոնք լաւ ուսումնասիրելու համար:

Ըստ այսմ Պ. Բլէյթըն իւր հետագոյ-

տութեանց եւ քննութեանց արդիւնքն կը տեղեկագրէ առ Պ. Թրօթթըր եւ սա առ անգղիական կառավարութիւնն թէ քուրդք ընդհանրապէս քաջ եւ տոկուն ցեղ մը չեն, ինչպէս կը կարծուէր, թէ՛ քուրդք թէ՛ ինչքն կը կրեն եւ մարդասպանութեան վարժ են, բայց ոչ պատե-րազմելու համար, այլ աւարառութիւնք եւ աւազակութիւնք գործելու եւ անդէն ժողովուրդը մորթելու համար. թէ քուրդք դիւրաւ կը գրգռին եւ դիւրաւ ալ կը խոնարհին, յատկութիւն մը որ անգղիացի ազգին էական յատկութեանց միոյն բոլորովին հակառակն է, եւ միայն այդ պակասութիւնը բաւական է կորսնցնելու անգղիացի ազգին համակրութեանն, ինչպէս որ իրօք եղած կը թուի: Բանդի ինչպէս ընկերութեան մէջ աչքսէս նաեւ քաղաքականութեան մէջ լաւ է ունենալ հաստատամիտ եւ քաջ թշնամի, քան թէ փոփոխամիտ եւ երկշտ բարեկամ:

Քուրդ ցեղին այս կորուստն իրական բարիք մ'է Հայ ազգին համար, որ դարերէ ի վեր, մանաւանդ 8-10 տարիներէ ի վեր, անդադար կաղաչակէր եւ կայսերական կառավարութեան ուշադրութեանն կը ներկայէր քրդաց բոլոր հանգամանքներն եւ վնասներն, վնասներ որք թէ եւ ուղղակի Հայոց, բայց նոյնչափ մ'ալ կառավարութեան եւ երկրին կը հասնէին, իսկ հանգամանաց մասին աւելորդ է ըսել թէ Օսմ. կառավարութիւնը վերջին պատերազմին մէջ կատարեալ փորձն առաւ անոնց ապիկարութեան ու անհաւատարմութեան: Քուրդք պատերազմի պատճառաւ ասեղնաւոր հրացաններ ձեռք ձգեցին, եւ այս հրացաններն փոխանակ թշնամոյն դէմ գործածելու, խաղաղ դիւզացոց, Հայոց եւ Թրքաց դէմ գործածեցին այլ եւ այլ տեղեր, եւ տակաւին կրնան գործածել «ի բացակայութեան կառավարական յարմար տնօրէնութեանց», ինչպէս կըսէ Պ. Բլէյթըն:

Կը յուսանք որ չուտով կառավարական յարմար տնօրէնութիւններ եւ կըլլան քրդաց վարչագրութեանց եւ աւազակութեանց հիմնովին վերջ տալու համար:

Լորտ Տիւֆըրինի վեհ. Սուլթանին ներկայանալը դրած էինք երէկ. ահաւասիկ սոյն ներկայացման նկարագրութիւնը:

Անթիլոպ շոգենաւը Պէոյիւքտէքէն Տօլմա Պաղէ հասաւ ցերեկուրնէ վերջը քարտուղարը, թարգմանը, ծովային սպայը եւ դեսպանին միւս երկրորդական պաշտօնեայնեքը անմիջապէս ցամաք ելնելով Պալատը դացին, ուր զովացուցիչ ըմպելի հրամցուեցաւ, մինչեւ որ կայսերական շքեղ կառքերը հասան:

Դեսպանը քառաձի լանտօյի մէջ նստած էր. առջեւն կերթային երկու սուրհանդակ, ետեւն ալ դեսպանական պաշտօնեայք ու թը կառքով, երբ ելլալով քէօշին հասան, Միւնիք պէյ, Համիտ փաշա եւ արտաքին գործոց նախարարը դեսպանը հիւրընկալեցին, եւ ուղղակի վեհ. Սուլթանին դահլիճի սրահը տարին. Սուլթանը դէպ առաջ գալով, չափազանց մտերմութեամբ մը ընդունեցաւ. այն ատեն դեսպանը իւր ատենախօսութիւնն ըրաւ, որուն վեհ. Սուլթանը սիրալիւ պատասխան մը տուաւ, Յետոյ Լորտ Տիւֆըրին դեսպանատան բոլոր պաշտօնեայնեքը ներկայացուց, որմէ ետքը Սուլթանը իւր սենեակը քաջուելով, քառորդ ժամու չափ դեսպանին հետ առանձին տեսնուեցաւ. Այն ատեն դեսպանը եւ իւրայինքը արծեալ արքունի կառքով պալատէն դուրս ելնելով շոգենաւ նստան ուղղակի թաւրապի երթալու համար:

— Դերմանիոյ տէրութիւնը հիւսկատոս մը պիտի կարգէ եղբի Ֆիլիպէ:

— Վեհ. Սուլթանը մասնաւոր կը շնորհակալ յայտնէ իւր զօրաց ամեն օր կրօնի կրթութիւն ընել տալու համար:

— Իսլամհիմ անուն Ձեքքէզ մը Օմէր անուն միջնորդի մը ձեռքով իւր աղջիկը ծախելով, երկուքն ալ ձերբակալուելով դատաստանի կենթարկուին եւ վեց ամիս բանտարկութեան կը դատապարտուին ոչ թէ հայրը աղջիկը ծախելուն համար, այլ վաճառման պայմանագրոյն մէջ իւր աղջիկը խաբէութեամբ իւր գերի նշանակած ըլլալուն համար:

Խորհրդէն հետեւեալը կը գրեն Բուրիէի .

«Քաղաքիս ժողովուրդը ցաւօք սրտի տեսաւ իւր կուսակալ Ազիզ փաշայի Պօլիս մեկնելը : Բոլոր ազգաց երեւելիք ուղեցին հանրագիր մը ստորագրել կուսակալին Խորհրդէ մնալը խնդրելու համար . սակայն կուսակալը չը թոյլ տարեց : Ազիզ փաշա իւր գործունէութեան և փորձառութեան շնորհիւ իւր միամետայ պաշտօնավարութեան մէջ զանազան ցեղերը միարանութեան մէջ պահեց , աւաղակութիւնը ջնջեց և անհնազանդ քիւրտերը հնազանդութեան բերաւ : Կուսակալը քիւրտերէն 1500 հոգի զինւոր գրելով , Երզնկայ զրկեց :

«Անցեալ աշունին Ազիզ փաշա իմանալով որ Հալէպի գաղղիացի վաճառականներուն տապը հազար ոչխարը վանայ Բամբէն Բանցնելու ատեն Մուշի Սօշուղանլըի և Ճուպրանլըի Բիւրտցեղերէն յափշտակուեալ են , փութաց անմիջապէս Տիգրանակերտի սահմանագլուխն երթալ և քանի մը հոգիով , յափշտակուած ոչխարները ետ առաւ : Տիգրանակերտի գաղղիական փոխ-հիւպատոսը այս մասին շնորհակալութիւն յայտնեց Ազիզ փաշային » :

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Մայրաքաղաքիս Ախթար լրագիրը Դավրէժի Թեպէշ անուն լրագրէն հետեւեալ տողերը կը քաղէ .

« Հայոց մեծաց դպրոցին աշակերտք քանի մ'օր առաջ , ուղեկցութեամբ գեր. Առաջնորդին , և ուսուցչի ներկայացան Նորին բարձր վսեմութեան Լիւթի Նիզամին . որ հաճեցաւ քննել մէն մի աշակերտ իւրեան այլ և այլ ուսմանց և գասուց աստիճանաւ . և առած համարձակ պատասխաններէն յոյժ գոհ և ուրախ լինելով , ինչան իւր բարձր շնորհակալութեան և գոհունակութեան , և յատկապէս ի խրախոյս և ի քաջալեր նոցուն , դրամական նպաստ մի շնորհեց :

Ներսիսեան Մեծ. Գրիգոր Էֆէնտիի որդւոյն՝ Մեծ. Ներսէս Էֆէնտիի , Մագսուտեան Վսեմ. Սեպուհ Էֆէնտիի Աղանուփայլ գաստը՝ օրիորդ Նարեուհիի հետ ամուսնութեան հանգէսը յառաջիկայ կիրակի օր Իւսէիւտարի մէջ պիտի կատարուի :

Ուրախ եմք որ երկու խօսեցեալք որք աղնուաղամ գերգաստանի կը վերաբերին , Ազգին բարեկիրթ զաւակներ պատրաստելու փառաւոր ասպարէզը կը մոնեն : Երկուքին ալ խաղաղ և բարեբաւտիկ օրեր կը մաղթեմք :

Մեղու հայաստանիէն՝

Ղարսից մեղ գրում են .

Աղուանեան հօր այսքան ժամանակ Էջմիածնում մնալուն պատճառը գիտէ՞ք թէ ինչ է : Այն որ նորին սրբազնութիւնը իւր վիճակում 5 քահանայ էր ձեռնադրել , Այդ պատճառով սինօգը նորան

կանչեց և չորս հինգ ամիս պահեց վանքում որ Աղուանեանը այնտեղ իրան մեղերը քաւէ : . ուղում էի տեսլ քամէ : Էջմիածնի սինօգը առ հասարակ զարմանալի արթնութիւն ունի այդպիսի , և միմիայն այդպիսի դէպքերում : Ախր մի թեմակալ առաջնորդ ո՞նց կը համարձակի առանց սինօգի քահանայներ ձեռնադրել , երբ նոքա Մ. . . ձեռքով նախ չ'ընցվին ու քամվին : Վայ քեզ իշխանութիւն , որ տէրք մի մանուկ է : Ափսոս , որ մենք Եւթէն-Սիւեր չունինք , որպէս զի մենք էլ «Թափառական հրէայներ» ունենայինք :

Ա. Ր. Տ. Ա. Ք. Ի. Ն.

ՊԱՅՐԸՆԻ ՀԱՄԱՐ ՅԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Յիշատակարան մը կանգնուած է ի պատիւ լորտ Պայրընի Յունաստանի Միասուղենկի քաղաքը : ուր մեռաւ նա 1834 ին : Աթէնքի համալսարանին ուսուցիչներէն մին զրած է հին հոմերական լեզուաւ սա արձանագրութիւնը որ յիշատակարանին վրայ պիտի քանդուի . «Մայց, օտարական , ահա յիշատակ Անգղիացի տղնուականին Պայրընի , սիրելոյն դաստերաց Մանմասինեայ : Հեղինք յաւիտեան պիտի յիշեն Պայրընի երախտիքը : Յիշատակարանս կանգնեցաւ ընդհանուր հաճութեամբ աղղին , քանզի մինչ Յունաստան չարաչար կը տառապէր իւր ազատութիւնն ստանալու , այս բանաստեղծին երգելը տուին պատերազմողաց անպատմելի ոյժ » :

— Յոյն մը որ յառաջագոյն Աթէնքի համալսարանին մէջ մաթեմատիկայի ուսուցիչ էր , 16,000 լիրա ծախքով մեծ բաղնիք մը շինած է փալէրոնի նաւահանգիստը : նաև հանրակառքեր (Օմիդիւս) Աթէնքի փողոցներուն մէջ անցորդները առնելով կը տանին բաղնիքը , և կը դարձնեն Աթէնք , Բաղնիք երթալու , գառնալու և լուացուելու ծախքը իւր չորս դահեկան միայն է : Բաղնիքն երկուքի բաժնուած է , մին արանց և միւսը կանանց համար , և իւրաքանչիւրին մէջ կան սենեակներ 120 հոգւոյ համար : Փալէրոն է նուազ քան մէկ ժամ հեռու Աթէնքէ , և Պարսկային պատերազմաց ատեն էր քաղաքին զլխաւոր նաւահանգիստը :

— Գերմանիոյ կառավարութիւնն արեւելեան Ասիոյ , Աւստրալիոյ և հարաւային ծովու կղզեաց հետ Գերմանիոյ վաճառականութիւնն աւելցնելու համար կը խորհի օգնել ընկերութեան մը որ Գերմանիոյ և Չինաստանի և Աւստրալիոյ մէջտեղ չողենաւներ բանեցնէ , նաև կը խորհի գիւրութիւններ ընծայել որ Գերմանիոյ և յիշեալ երկիրներու մէջ տեղ գրամ զրկելը գիւրացնելու համար դրամասեղան մը հաստատուի :

— Կրիսդըմ անուն ամերիկացի մը որ կը բնակի Շիքսփօ քաղաքը , մայիս 16/28 ին սկսաւ ծովապահութեան ղոր կը խորհի շարունակել մինչև 45 օր : Այս անձը ծովապահութիւն կընէ բժշկաց հսկողու-

թեան ներքի , և կըսէ թէ իր նպատակն է նպաստել գիտութեան յառաջագիմունութեան : (Աւագիւր)

Գաղղիոյ կառավարութիւնը Թուրքը գրաւելու ելած ատեն 1,695,276 Ֆրանքի վարկ մը խնդրած էր խորհրդարանէն առ ժամանակեայ կերպով հիմայ կառավարութիւնը նորէն հետեւեալ վարկը խնդրեց խորհրդարանէն :

Պատերազմական պաշտօնարանին հեռագրական և թղթակցութեան ծախուց համար 158,955 Ֆրանք . սպայակոյտի ծախուց և ամսականի համար 1,112,000 . ուսեւտի համար 1,350,000 . հիւանդանոցի համար 320,000 . ճամբաներու համար 1,260,000 . զգեստուց համար 1,500,000 . փոխադրութեան համար 4,400,000 . Թընդանօթարանի համար 470,000 . ճարտարապետաց համար 2,000,000 . ռազմամթերաց համար 1,000,000 . ձիերու յարդի համար 100,000 . ընդ ամենը 13,670,955 Ֆրանք . զօրաց փոխադրութեան համար 1,260,000 . անակնկալ ծախք 2,500,000 . այլ և այլ ծախք 895,000 . ընդ ամենը 17,430,955 Ֆր . որմէ զեղչելով 4,000,000 նախկին վարկը , կը մնայ 14,226,955 : Թուրքի արշաւանաց համար մինչև յուլիս 10 ընդ ամենը այսքան ծախք եղած է :

ՂԱՒԱԹԻՈՅ ՊՕՐՄԱ

Օսմ. Գոնսուլտ Գոցուեցաւ երէկ իրիկուն 18-30
» » Բացուեցաւ այս առաւօտ 18-29

ԸՆԹԱՅՔ ԱՐԺԵԹՂՈՅՑ

Ասիէթէ մէնէրայ Անգղ. Լիւթ 8-20
» Ոթման 3-37
Կ. Պօլսոյ Պանքան » » 10-34
Քրէտի Ժէնէրայ » » 6- 3
Փոլս. 1863 (Մութոն) » » -
» 1865 (Մութոն) » » 95-
» 1869 (Բինար) » » 94-20
» 1872 (Պոն տիւ թրէզոր) 30-20
» 1873 (Բինար) » » 92-
Թրամիայ Օսմ. Լիւթ 3-87 1/2
Թղթադրամ » » 1070
Բուժէլի երկաթուղի Ֆրանք 59-1/2
Լաւրիում » » 135-

ԸՆԹԱՅՔ ԳՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 դուրուշէն)

Անգղիկն . ոսկի 109-28 | Գարպոն արծա. 92-
Գաղղիական » 87-24 | Մէնիսի . . . 108- 1
Բօլ » 90- | Վեցնոյ . . . 128-
Քրիմից » 54-25 | Հինգնոյ . . . 242-30
Գարպոն Թուրք 8-92 | Մէթալիք . . . 206-

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ճանիկի կառավարիչ Բէշիտ փաշա Կեսարիոյ կառավարիչ անուանեցաւ և նորա տեղ Միտիլիի նախկին կառավարիչ Հասան փաշա միևնոյն պաշտօնով Ճանիկ փոխադրեցաւ :

— Անուղղակի տրոց վարչութեան նախագահ Պ. Լանի մօտ օրերս Բարլսպատ պիտի մեկնի , օսմանեան արժէթղթոց կարգադրութեան համար . յետոյ Պ. Վալֆրէյ , Պ. Պուրք և Պ. Պուլէրի մայրաքաղաքս պիտի գան : Կրսուի թէ վիճաբանութիւնք Պ. Վալֆրէյ յի ծրագրին վրայ պիտի ըլլան , որ կը տրամադրէ անուղղակի տրոց վարչութիւնը օտար պարտատեարց յանձնել , և Ղալաթիոյ դրամատեարց պահանջներու մասին որոշում մը տալ և պայմանաժամաւ մը վճարել :

— Կայսերական Վերոյի Գործերի Կոլեգիայի Կողմից Հաղորդվող Եփեփեթի Իւր զինուորներէն մէկուն բարկանալով, սաս- զինուորներէն մէկուն բարկանալով, սաս- տիկ չարչարելու է զանկա . խելքէ մտքէ չանցած բարբարոսութեամբ երկու հաւ- կիթ եփեթ է զինուորին ուսերուն ներ- քեւ սակայն այսչափով ալ չբաւականանա- լով 300 գաւազան զարնել տուեր է . անգութ հաղարապետը երեք տարի Սինոպի մէջ բերդարդեւութեան և իւր քովը դռնուղ բոխիչը և երկրորդական զօրական մը վեց վեց ամիս բանտարկու- թեան դատապարտուել է :

— Ճէրիտէ կըսէ թէ Տէրվիլ վաշայի Ալպանիան բարեկարգելու մասին ունե- ցած յաջողութիւնը այն աստիճանի հա- սած է, որ Ալպանիական խնդիրը դրե- թէ վերջացած կրնայ նկատուիլ . այս գործունեայ անձը, կը յարէ ճէրիտէ, պէտք է Պալքանները զրկել, այն կողմե- րու վիճակը ի մօտոյ քննելու համար :

— Վեհ. Սուլթանը Անգղիոյ նորըն- տրի գեսպանին կոչուելու մը տուաւ երէկ գիշեր :

— Անցեալ ուրբաթ օր Գիւսի մէջ նոր երկրաշարժ մը պատահելով 10 տուն կործանել է :

— Ճէրիտէ կըսէ թէ քաղաքապե- տութեան և ոստիկանութեան դրան մէջ բանակցութիւններ կըլլան ոչ մահմետա- կանաց անցագրերը փոխանակ Պատրի- արքարանի միջոցներէն առնելու հա- մար :

— Հազարգաթ կըսէ թէ Անգղիա, Գաղղիա և Ռուսիա իրարու հետ դաշ- նակցեալ կ'երևին . Գերմանիա, Աւստրիա և Իտալիա ալ ասոնց հակառակ դաշ- նակցութիւն մը կազմած են, որով քա- ղաքագիտական հորիզոնը դարձեալ միջապատ կերելի :

— Ասիոյ բարեկարգութիւնը և դան- ձային կարգադրութիւնը առաջին խն- դիր եղած են այս օրերս . տէրութեան նախարարը ասոնք քննելու հետամուտ և դեսպանաց հետ այս մասին բանակցու- թեան մէջ են :

— Լարիսայէն 5 տպատար և երեք աւազակ նորէն մայրաքաղաքս զրկուելով այսօր արքայի պալատի երթան :

— Պ. Ռատովնիսքի մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպանատան գործակա- տար կարգուեցաւ :

— Անգղիական Պիթէրն շաքենաւ Բա- կուզա մեկնեցաւ :

— Սերվիոյ Օսմ. դեսպան Սէրմէտ էֆէնտի, միև նոյն պաշտօնով Պէլճիզա պիտի երթայ, որուն համար Բ. Դուռը Պէլճիզայի կառավարութեան հաւանու- թիւնն ստացել է :

— Կէլիպօլուէն կը գրեն թէ աւաղա- կաց խումբ մը Լաթիքիէի Հիւսէինի ա- ռաջնորդութեամբ Այսպասա կոչուած տեղը ոստիկաններու հետ կռիւ մ'ընե- լով, երկու հոգի գերի տալէ վերջը ջի- րուցան եղեր է :

Տէլի Գիւսիսթանի անուն անձի մ'ա- ռաջնորդութեամբ ուրիշ խումբ մ'ալ զօ- րաց կողմանէ յարձակում կընելով, երեք

հոգի կորսնցունելէ վերջը որոց մէջ կը գտնուի եղեր աւաղակապետը, իրենք ալ ջիւրուցան եղեր են :

— Լորտ Տիւֆըրին Վեհ. Սուլթանին ներկայացած ժամանակ ըսած էր թէ « Բարեբաղդ կը համարիմ զանձնս վերջու- տին գալով Զեր վեհափառութեան մայ- րաքաղաքը իբրև ներկայացուցիչ կառա- վարութեան մը որ իւր (Սուլթանին) բարեբաստութեանը և անոր ժողովրդե- ան բարգաւաճմանը կը փափաքի ի սրտէ » : Վազըթ կըսէ թէ սոյն յայտա- րարութիւնն ընդունուելու համար պէտք է որ Անգղիա հետեւեալ պայմաններն ընդունի :

Ա. Լորտ Փալմէրսթոնի քաղաքակա- նութիւնը մերժելով բացուած վերքերը դոյրել և նոյն քաղաքականութեան վե- րադառնալ :

Բ. Մեղի հետ անկեղծ յարաբերու- թիւն հաստատել Տաճկաստանի բարենո- րոգմանը դէմ արդեւթ յարուցանող թըշ- նամիներուն յաղթելու և անոնց խոր- հուրդները ի դերև հանելու համար :

Գ. Վստահեցուցիչ և քաջալերիչ դը- րութիւն մը գտնել Բ. Դրան հետ հա- մաձայնութեամբ Օսմ. պարտատեարց խնդիրը նպաստաւոր կերպով կարգադ- րելու համար :

Դ. Կնքեալ դաշնագրութեանց և պայ- մանագրութեանց մասին փոխադարձ պարտեաց հաւասարութիւնը ճանչել և գործադրել :

Ն Գ Ի Պ Տ Ո Ս

Եթովպիոյ թագաւորին կողմանէ յու- նիս Վիին պատգամաւորութիւն մ'եկեր է Գահիրէ երկու ամիս ճամբորդութե- նէ վերջը . այս պատգամաւորութիւնը հինգ դեսպանէ և բաղմաթիւ ուղեկից- ներէ կը բաղկանայ և կառավարութեան յատուկ շոգենաւով Մասաւայէն եգիպ- տոս եկեր է : Իւր ձեռքն ունի Գոսա թագաւորէն ինքնագիր երկու նամակ որոց մին Խըտիվին և միւսը Խըրդինե- րու Պատրիարքին ուղղեալ է :

Դեսպանները իրենց մարդիկներով Պատրիարքարան իջել և թագաւորին նամակը անձամբ Պատրիարքին տուել են : Այս նամակը որ մեծ թղթի մը վրայ գրուած է, գլուխը կնիք մը կը կրէ, վրան Եթովպական արծիւը և դիմացը երեք կարգ պսակաւ մը Պատրիարքը նը- կարուած հետեւեալ վերտառութեամբ . « Յովհաննէս թագաւոր թագաւորաց Եթովպացոց » : Դեսպանները այսնա- մակը յանձնելէ վերջը հանդիսաւոր պա- տարագի մը ներկայ գտնուեցան, յո- րում իրենց թագաւորին ընծայները մա- տուցին Պատրիարքին : Այս ընծաներն էին ոսկեղէն խոյր մը որուն վրայ թան- կագին գոհարեղէններ և չորս խաչ կը գտնուէր :

Դեսպանը քանի մ'օրէն Աղէքսանդրիա պիտի մեկնի Եթովպացոց թագաւորին նամակը Խըտիվին ներկայացնելու և բաղ- մաղան նուէրները յանձնելու համար, որոց մէջ կը գտնուին գոհարեղէններով

բանուած թամբ մը և քանչիւնի ձի մը, իւր տեսակին մէջ անման որոյ Եթով- պիայէն դուրս ելնելն արգիւնած է և արքունի ընտանեաց միայն կը վերաբերի :

Այս պատգամաւորութիւնը պաշտօն ունի եղեր երկու ազգաց մէջ եղած բա- րեկամական յարաբերութիւնները ամրա- պնդել և խնդրել Խըտիվէն որ Եթով- պիոյ մետրապօլիտ արքեպիսկոպոս մ'օ- ծելու հրաման տայ :

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԳ

(Աճան Զ-1-1)

Լոնարա 22 յունիս

Օսմ. արժէթղթոց պարտատեարց Յանձնաժողովը ընդ նախագահութեամբ Պ. Պուլլըրի որոշեց հրաւիրել Պ. Պուր- քը որ Պօլիս երթայ :

Հուլիս 22 յունիս

Մարսիլիոյ դէպքը նարի, ձենովայի և Թուրինի մէջ Գաղղիացոց դէմ ցոյ- ցերու պատճառ եղաւ :

Աթէնք 22 յունիս

Թուրքո-Հելլենական սահմանադրութիւնը դժելու պաշտօն ունեցող Լարիսայի գոր- ծակատարը Գորֆու կըսպասուին, ուրկէ յունական շոգենաւով Սալախօթա (Արթայի ծովածոցը) անկէ ալ Արթա պի- տի երթան անմիջապէս գործի սկսելու համար :

Առաջին ճիւղը մայիս 24 ի պայմանա- գրին տրամադրութեանց համեմատ յու- լիս ամսոյ սկիզբը պիտի յանձնուի :

Այն զորոյցը թէ Բ. Դուռը Ալպանիաց- ւոց ծանուցել է որ Յունաստանի բան մը չտալ որոշած է, բոլորովին անհիմն է :

Աթէնք 23 յունիս

Սահմանադրութեան զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցտնէ թէ Արթա բերդը ե- րէկ ամբողջապէս պարպուել է :

Համէյ զօրավարին խնդրանոց վրայ կառավարութիւնը Սաբունցաքի զօրա- վարը, Գորֆուի հաղարապետը և Գօե- թանթիլիտէս հարկարապետը որոշել է Յունական և Օսմանեան բանակաց մէջ իբրև միջնորդ գործելու համար :

Այս սպայները Փիւսի մէջ Եւրոպացի գործակատարներուն պիտի սպասեն :

Հետեւեալ կրկին դրութիւնները պատ- շած կը համարիմք հրատարակել :

Առ Մեծ. Ռեթէոս էֆ. Պէրպէսեան

Գերադիւ Տէր

Մեր վաստակոց առաջին քիւրտն է այն զոր կը ձօնեմք մեծանուն գրադիտիք . մի' արհամարհել զմեզ խնդրեմք եթէ անաշտան ինչ է սա ընթերցելոյ, եթէ չէ հաճոյ Զեր արիւրժեւեաց նորին վերժա- նութիւնն . այլ ա'ւ ի միտ զի պատան- եաց երկ է սա :

Ոմանք կըսեն « Այժմ լեզուի մենա- մարտ կայ : աշխարհաբարեանք խեթիւ կը հային ի ձեզ, այս պարագայիս պատ- »

չաճ էր. սորա հրատարակումը. բայց մեզ զի՞ փոյթ թէ մարտ կայ կամ ոչ. զի՞ փոյթ թէ խեթիւ հային ի մեզ Աշխարհաբարեանք, չատ է մեզ գիտնալ թէ Գրաբարն է մեր նախնեաց հոյակապ լեզուն, ամենաչքնաղ բարբառն. թէ աշխարհաբարեան է նորակերտ և զանգուած. բաւ են մեզ անպարտելի և կորովի դիւցազունք, յորոց մին էք Դուք. զինչ կարող են առնել մեզ այդ յեղափոխական գրիչներ, որք ի զուր կը նկրտին մահուան դատապարտել կենսատու և անմահ լեզու մը:

Վասն զի անկեղծ շրթան աղերսը կը լսեն երկինքը, կը խնդրեմ ի նմանէ առողջ և երկար կեանք Ձեզ:

Այս առթիւ կը մատուցանեմք առ Ձեզ մեր կանխայայտ մեծաբանաց և համակրանաց հաւաստիքն:

1881 յունիս 7

Իւսկ. ի Նոր-թաղ

Ի դիմաց Գրական Մասնախմբի
Ս. Գաբումով

— —

Առ Ուսումնաստենչ Թարգմանիչս «Ազալայ Շաթոպրիանու»:

Ազնուախոհ Պարոնայք,

Շնորհ մեծ ունիմ՝ ձեզ վասն գողտրիկ ընծայիդ զոր մատուցանէք ինձ պերճախօս ընծայականաւ Շաթոպրիանի ապք խօսել զգեղեցիկ և զպերճ բարբառ մերոց նախնեաց, և դեռ տղայ տիովք՝ արդէն իսկ թեւակոխեալ մտանէք յասպարէս դպրութեանց: Այսպէս երրակի արժանիս գումարէ երկդ յինքեան՝ լինելով գործ միոյ յաւագագոյն քերթողաց Գաղիայ, յեղեալ ի ձեռն մատաղատի բանասիրաց յոսկեղինիկ լեզու Սահակայ և Մեսրոպայ:

Խնդակից լինիմ ձեզ վասն յաջողութեանդ և ճարտարութեանն որով ա՛յնպէս քաջ ի կիր արկանէք զվսեմ բարբառ հայեցի, ստնունք արժանաւորք վարդապետի ձերում պատուականի:

Մեծ են արդիւնք երկանց ձերոց, և սակայն ի տալ ձեր զնա ի լոյս՝ վարանք տարակուսանաց ունին զձեզ և գոգ իմն ահ ընդ ահ՝ սիրտ ի թնդով զօրէն մեղապարտի մատուցանէք Ազգին զմատենիկըդ: Ո՛հ, քանի՛ք են յայնոսիկ որք զըրազիտի ունին հուշակ՝ որոց մարթ էր ինձ մաղթել զհամբարեալն ի ձէնջ ի պատանեացդ զհմտութիւն հայկական բարբառոյն: Բայց, ո՛վ զարմանաց և ցաւոց, դոյն այդ հմտութիւն, փոխան ուսուցանելոյ զլանջս ձեր ի քաղցր և յազնուական հպարտութիւն, շառագունանս արկանէ ի ձեր դէմս, զի ահա ի դրական հրապարակի անդ դատաւիտի լեզու գրոց և անպիտան և խոտան և ընդ մեռեալս համարի...:

Մի՛, ուշիմ պատանիք, մի՛ ձեզ ի վհատութիւն կործանել: Թոյլ տուք կրից խօսել զլեզու իւրեանց զանարդար և զանճա՛հ՝ զաչս կափուցեալ և զականջս խցեալ առաջի ճմարտութեան: Այլ ճշմարտութիւն կայ և մնայ, ոչ լուտանք ինչ ստնանին նմա, և վաղիւ նա ինքն

զպարսաւադիրս իւր լուսաւորեսցէ: Եկեսցէ օր, որպէս եկն այն վասն բազմաց, զի հանդարտեալ լուսոցին կիրք, և՛ս պայծառ ծագեսցէ լոյս ուղղադատ մտաց, և այլազգ երեւեսցի որ ինչ խոտելի թուի այժմիկ, և պաշտօն արհամարհալն առցէ: Յանձնապատան է երիտասարդութիւն և ծայրայեղ ի կարծիս իւր. որում շատագոյն մտանէ՝ զերծ է ամենևին ի ստգիւտից, և զոր ստգըրտանէ՝ անմասն է ի լաւութեանց: Ձէ մարթ պատկերի ճմարտութեան ճշգրտատիպ կերպարունել յեռանդնաշարժ ծփանս երիտասարդ ոգւոց:

Երանի՛ որոց զհուր մանուկ տիոց և զհասուն հասակի խոհականութիւն միալուծ բերեն յանձինս: Յայսպիսեաց ի չքընաղ պատանեաց էք դուք, Ուսումնասէր Պարոնայք. քաջիկ կշռեալ զօգուտ գրաւոր բարբառոյ նախնեաց ի ներհուն հմտութիւն հայկական լեզուի և յընտիր մատենագրութիւն և՛ս և յաշխարհիկ ոճ, դուն գործէք ընդեւնու ընդ առաձինն պայմանս պանծալի լեզուիս, տոգորել ոգւով նորին և ի դանձա ճոխութեանց նորա մտել, որ զի փակեալ են առաջի բաղմաց՝ յամէ և յամեսցէ տակաւին բարեզարդիկ և բարեյարմար յօրինուած նորոյ լեզուիս, և ամենազգի զեղծմունք և անհարթութիւնք գամ քան զգամ սողոսկեալ ի ներքս մտանեն և աճեն:

Եկա՛յք ապա յար զգրովք նախնեաց և զարդեաց հայկաբանից հետևողաց նոցին. ծիծաղեցարուք զթշնամանօք հակառակորդաց գրաբարին, որք զոճիր մայրանախատ որդւոց մեղանչեն, բիծ դնելով այնմ լեզուի որ ծնոյց և դեռ ի մայրենի գիրկս անդ իւր դիեցուցանէ զլեզուն որով վարինն: Ի գի՛րս անդ է ուսանել զհարազատ և զբնիկ լեզու հայեցի և սեփականել մեզ զճոխութիւնս նորա և զազգի ազգի հնարսն բացատրութեան: Անմարթ է լինել քաջ հայագէտ առանց տեղեկութեան բարբառոյ հարց մերոց. ապա և գիտեն զնա է քայլ յառաջդիմական մանաւանդ քան քայլ յետադիմական»:

Փա՛ռս ձեզ գրեցէք զմատենագրազում իւրք մեծագին, և յանկա՛րծ յառնէին և առաւելուին նմանողք նախանձելի օրինակիդ և, փոխան ընդունայն պայքարաց, աջ ի յաջ յեռեալ միաբան վարէին զդաշտ մայրենի լեզուին...:

1881 Յունիս 9

Իւսկիւտար

Ռ. Ս. Պերդերեւ

ՏԵՐ-ԽՄԱԳԻՐ
Մ. Յ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԵ. Բիգա փաշա խաճ բիւ 3

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍՍ.ՄԱՐԱՑԻՈՑՆ

— 66 —

Կը ծախուի Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ: Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի և Եւրոպոյ, նոյնպէս և Թուրքիոյ այլ և այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Փանասէն գեղացւոյն և գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, և մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ և զարման հազիւ կը գտնուին: Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով՝ բոլորովին անվնաս է: Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ. նոյնպէս և մարմնոյն կտրուած ու ձմրուած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը չուտով կ'առնէ:

Չղային, յօղային և ոսկրային սաստիկ ցաւերը բուժելու՝ տաքնապեալ կը հանդարտեցնէ: Ստամոքսի, փորի և աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջը կ'առնու:

Փանասէն ակռայի սաստիկ ցաւերը չուտով կը բուժէ: Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առատ փանասէ քսելով չուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին: Փանասէն կը բժշկէ նաեւ փորճարութիւն, թանջք, հաղ, ջերմ, կոկորդի բորբոք և ուռեցք, մէջքի ցաւ և այլ զանազանս անտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են: Այսպէս կը վկայեն չատեր, որք փորձած են: Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք և ճանապարհորդք իրենց մօտ փանասէ պահելով և յանկարծական դժուարութեանց ատեն գործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն և և ծանր հետեւանաց առաջը կ'առնուն: Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն վրայէն քսելով և թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ:

Գործածութեան կերպը հետն է: Գլխաւոր վաճառատնողին է, Ղալաթիոյ Նէնի-ձամիի դրան կից Մինասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի զեղադործաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին: